

آقای سید محمد تقی - کسی گمان نکند که غرض همراهی با این شخص است معلوم است این نوع اشخاص باید طرد و منع شود ولی بطوری که تولید فتنه نشود (گفتند که در جواب این لایحه بنویسند که از طرف ملت فردا اقدامی نشود تا علماء اعلام و مجلس مقدس بدستاری دولت رفع این مفسده را بکنند و تا عصر نتیجه را اطلاع بدهند).

مذاکرات روز سه شنبه ۲۴ جمادی الاولی دارالشوری ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۲۴ آبان میرزا طاهر قرائت کردند.

حاج میرزا علی آقا و وکیل محترم خراسان قبل از انعقاد مجلس اظهار داشتند دو مطلب داریم یکی از آقایان و کلاً استدعا میکنیم که بنده رابك ماهه اجازه مرخصی بدهند که بروم مشهد و عیال خود را بیآورم چون محرمی ندارند مجبور هستم که شخصاً بروم موم از غیبت ایقان اظهار تاسف کردند ولی چون مطالب اضطراری بود راضی شدند مشروط بر اینکه زیاده از ۱۰ ماه بطول نیاورد و بعد از آن از نویسندگان مجلس خواهش نمودم که این مطالب را نوشته بسم موم برسانند در زمان حضرت رسول (ص) این کتب حایه مدون نبود و اغلب مطالب در دوره های بعد از راه مقدمیت واجب یا مستحب شد برخلاف زیاد تحقیق و تدقیق شد حال حایه این مجلس هم مثل همان کتب و مدارس است و این مجلس بمنزله يك مدرسه است و کسی را شبیه در رجائیت او نیست هر گاه کسی شبیه مطلبی بر او مبهم مانده باشد و در موافقت این مجلس با اساس شرع مقدس در شبهه بوده باشد بنده حاضر هستم که از روی ادله شرعیه بر طبق آیات قرآنی و اخبار نبوی جزئیات و تکلیف را علی رؤس الاشهاد مدلل بدارم که سر موئی با احکام شرع مقدس مخالفت ندارد عموم حضار دعای غیر نموده بقاء و دوام وجود اینگونه اشخاص عالم حقیقی را از حضرت حق خواستار شدند.

بحر العلوم کرمانی - عزیز ترین چیزها وقت این مجلس است علماء کرمان بنده را بوکالت انتخاب کردند این مطلب هم پوشیده نماند که اهالی کرمان بدیناری هم بواسطه پریشانی اعانه بوکلا نداده اند از این باب هم کمال افتخار داریم ولی اکنون بنده بواسطه یارده محظورات استعفا می خواهم.

تلگرافی از عراق رسیده بود قرائت شد قریب این مضمون بود توسط آقای سید حسن تقی زاده حضور و کلائی اعظام صمصام الملک که مأمور حرکت دادن حاج آقا محسن بود دارد شد پیش از آنکه از طرف صمصام الملک اقدام شود حاج آقا محسن اشرار را فرستاده دکان را بسته دیشب جمعی در پشت بام بازار ها و غیره مشغول شلیک بودند امنیت سلب زدود تر علاج نمایند (انجمن معلی عراق) ایضا توسط آقای تقی زاده حضور مجلس بعد از تراکم تلگرافات حاجی آقا محسن رفته بدهات و حال دعوت کرد بشهر تعذبات و ظلم زیاده از سابق خاصه نسبت باهل انجمن همه نوع تهدید میشود هر گاه جلو گیری نشود جان فدائیان در خطر خواهد بود مستدعی آنکه هر طور صلاح بداند رفع این اشرار را بنماید انوث الفوت انجمن اتحادیه عراق.

احسن الدوله - جهت آنکه مثل سالار الدوله که پسر شاه بود و باقی شد در ۲۴ ساعت او را

گرفتار کردند ولی حاجی آقا محسن و هر کس مدعی مجلس میشود روز بروز فقر بیش زیاد تر میشود چیست
آقای شیخ ابراهیم - در زنجان بهم ریخته اند دو تلگراف آمده گفته اند انجمن و مجلس حرام است شهر مشورت است هر چه اصرار میکنیم ما و دور حاکم بروند بطفره میگذاشتند امروز صبح رفته برای تحصیل جواب در دربار تمام اجراء تعطیل کرد و واجب میخوانند.

آقا میرزا محمود - دیروز شنیدم یکی میگفت در حضرت عبدالعظیم جمعی سوار را دیدم پس از تحقیق معلوم شد اینها را پسر حاج آقا محسن خواسته و آنها را بلیاس مین فرستاده که اگر اقدامی شود آنها هم زود خورد نمایند.

آقای میرزا محسن - مسئله عراق و حاجی آقا محسن زیاده از این است که در این تلگراف است دیروز برای بنده در این باب کاغذ و تلگراف آمده بود.

آقای سید حسن تقی زاده - بنظر بنده اولیای دولت در این موقع خیانت میکنند ولی بواسطه آن اتحادیکه از دوماه قبل حاصل شد نمیتوانم این کلمه را بگویم بلکه پرست میکنم که حاجی آقا محسن قوه جدیدی بجهت خودش تحصیل نکرده و همچنین جاهای دیگر جهت اینکه اقدام فوری نمیشود و مفسدین در دوفرسنگی شهر نشسته اند و جلو گیری نمیشود بلکه مساعدت با آنها میکنند بیست و پنج تلگراف میکنند مجانی میشود در زنجان از طرف رئیس قشون مظفر الدوله و توبیخیه که نوکر دولتند تحریک میشوند.

حاجی سید آقا - تحریک میکنند که و کلاً را بکشید دیشب بنده با اشرف میر تقی مردی آمد نسبت به بنده دست درازی کرده زننده هم معلوم است تا حال اگر فحش میشنیدیم دیگر کتک نمیخوردیم.

حاج سید عبدالحمین شهبهانی - خیانت را بعضی ها نسبت میدهند هنوز معلوم نشده ولی چیزی که مشهود شده است آقایانیکه قوه مجریه هستند هیچ درصدد رفع نیستند بلکه همراهی می نمایند اگر ماهه روزه اینجا برای این جزئیات گفتگو کنیم اوقات ما ضایع خواهد شد هر چه گفتگو میشود همین قسم میماند آن روز در خصوص وزارت جنگ گفتگو شد نتیجه معلوم نشد.

اسدالله میرزا - در خصوص حاجی آقا محسن حقیقه سرمیکنونی است که هر چند ایشان چند فرسنگ حرکت میکنند حالت حایه عراق طوری قبیحی عودت میکنند که لایق قطع شلیک تفنگ است و امنیت سلب شده است.

عمادالحکما - صورت تلگرافات را از تلگرافخانه بخواهند آن طوریکه زیر آنها نوشته شده مجانی باشد معلوم میشود که امر کی بوده است.

وکیل التجار - مطلب باید مشتمل نباشد همین قدر فهمیده شده که این تحریکات از کجا است دیگر زندگی نیست گمان این است که بیش از این هم تحمل کردن جایز نباشد که اصلاً در اطراف آدم کشته شود و مال بقاتر برود و هر چه بوزارتخانه رجوع شود هیچ اثری نبخشند در خصوص طوالتی مکرر

تظلم شده نسبت را بر عیت داده کسی که باعث قتل و غارت شده او را نمیخوانند.

نقده الاسلام - این اغتشاشات معلوم راجع به را بگویند.

آقای سید حسن تقی زاده - علاج ظاهر است باید لایحه نوشته شود.

بوزارت داخله که هر چه نوشته شد و گفته شد نتیجه نبخشند در خصوص اردبیل و غیره و ما کو گفته اند که اینها غوری است باید عاجلاً جلو گیری شود نه چهل و چهار طایفه در اردبیل بهم ریخته در ماکو هفتصد خانوار متواری شده اند آنچه باید قتل و غارت بشود شد هیچ اقدامی نشده جدا جلو گیری را از ایشان بخواهید از حاجی آقا محسن قرار بود که همان روزها جلو گیری شود چه شد؟

حسام الاسلام - اعتقاد بنده این است که هیئت وزرا را بخواهید و مسئولیت را بعهده تمام آنها بگذاریم اگر اقدام شد فیها و الا و کلاً کلاً استعفا بدهند و تکلیف را بخود ملت واگذار نمایند.

احسن الدوله - بنده تمام تقصیر را از و کلاً میدانم که مثل امزجه سودای در آبی بجوش آمده و بعد از دو ساعت از جوش و خروش می افتند و الله دولتها از شما مایوسند خودمان هم مایوسیم.

حاج محمد اسماعیل آقا مدنی هیئت وزرا مجبور آوردند که مجلس نمیگذارد ما مشغول کار بشویم محض تمام حجت ما هم در این مدت نهایت همراهی را کردیم اگر چه میدانیم همراهی کردن آنها هم مشر ثمری نیست نباید وزرا هم ملتفت نباشند عیب عمده در جای دیگر است آن اشخاصیکه در دولت را گرفته اند نمیگذارند کار از پیش برود و مسامحه پیش از این نمیشود قتل و غارت اردبیل از این جزئیات نیست تلگراف را یاره کرده اند معلوم نیست چه خبر است.

آقای میرزا محمود دخو الساری - همه میدانند تشریف آوردن اعلیحضرت مجلس تا چه اندازه مفید بوده و حاضر هم شده بودند که تشریف بیاورند آن اشخاصیکه اطراف شاه هستند نگذاشتند که میدانند نمیخواهم اسم ببرم.

رئیس - آنچه بنظر میرسد معالجه همان است که حسام الاسلام گفت باید هیئت وزرا را يك مجلس خواست و تکلیف را معین کرد.

حاج معین التجار - در همان مجلس دوشنبه این گفتگو شود و به بینیم تا فردا صبح میشود آنها را حاضر کرد گویا اتابك تمام وزرا را بجهت روز دو شب خواسته اند.

حاجی میرزا آقا - این مجلس باید حلنی باشد این مجلس غیر از این کمیسیونهاست.

رئیس - اگر مجلس علقی شد شرط دارد که هر کس يك سؤالی نکند در سایر جاها هم قرار است که سؤالات را پیش مینویسند که ترتیب مذاکره شود و وقت ضایع نگردد.

حاج محمد اسماعیل آقا - گمانم این است مطالب زیاد نباشد.

مطلب یکی است باید پرسیده شود جهت آنکه از طرف دولت اقدام نمیشود در رفع این انتظارات چیست.

حسام الاسلام - باید وزرا را خواست و کلا باشند هیچ اسلام باشند تند نویس هم باشند ولی تماشای نباشد (گفته باید تماشای باشند)

حاج محمد تقی - باید تماشای باشد که تکلیف خودشان را بدانند

رفته از طرف وزارت داخله به مجلس رسیده بود قرائت شد قریب باین مضمون به مجلس محترم شورای ملی مقصود وزارت داخله آن بود که مامور نظامنامه برود و رفع فساد را بنماید سردار آمدند نوشته است مامور مخصوص باید و یک نفر هم از طرف مجلس خواسته اند که برود رسیدگی نماید آن تلگراف شفا رود را ملاحظه کرده هر طور مصلحت بدانید اقدام کنید تلگراف شفا رود قرائت شد بتوسط وزارت داخله ببا کرای مبارک حوادثیکه در گرگان رود اتفاق افتاده بعرض رسانیده یک روز ضرر ملا علی دهری با سایر اشرار وارد آورده با آنها قناعت نکرده رعایای روسیه را وارد لکهای ماهی گیری را سوزانیده ثلث گرگان رود ببادرفت باز هم باید ساکت باشیم یا رفع کنید یا واگذار بخودمان نمائید

آقای میرزا ظاهر - تمام این ها دروغ است کافد رسیده که همین ارفع السلطنه اشرار خلفایی را دعوت کرده مردم را قاتل نموده حال سبزش را بجنگ ملاعلی میبندند

رئیس التجار - در مملکت ایران دو هیئت داریم یکی دولت هر چه از طرف اخبار میرسد میگوید دروغ است در هفته گذشته وزرا را نفرما را حاکم تبریز کردند از تبریز تلگراف آمده که ما را نمیخواهیم شما یک تکلیفی هم برای وزرا معین نمائید

آقای سید حسن تقی زاده - ما بطور اصول مشروطیت رفتار نمیکنیم هر جا صرفه دارد رفتار میکنیم هر جا ندارد نمیکنیم در تمام دنیا یک به مطالب بلا حظه یک نکته راجع بوزارتخانه است که آن مسئولیت باشد ولی ما برخلاف رفتار میکنیم هم استقلال وزرا را میخواهیم و هم امنیت بلاد را و هر مطلبی که رجوع میشود میگویند نباید وقت معین کرد و حال آنکه باید خود وزارتخانه آن مطلب را فوراً یاد وقت معین انجام بدهند و اگر غیر از این باشد تکلیف معلومست وبالمره امرها مشتبه شده است که وزرا ثابت لا یغیر هستند

صدیق حضرت - اهمیت امنیت داخله بیش از اینها است که در این جزئیات گفتگو شود و سر حد آذربایجان همانطور بماند الان باید بانایک تلفون بشود که فردا عصر هیئت وزرا حاضر شود بهمان آمدن هم قناعت نباید کرد باید کنار ختم شود

آقای سید جعفر - این حرف تمام است ولی میگویم اگر مسامحه شود بعدی عرصه بر شما تنگ شود که هیچ نتوانید جلوگیری نمائید باید وزرا را خواست و کار را تمام کرد نه اینکه مثل آرتور وزیر مالیه بگوید من استعداد ندارم نذیر داخله بگوید طبیعت مملکت اینطور شده بعضی ها هم اظهار تشکر میکنند در خصوص اشخاصی هم که حضرت عبدالعظیم هستند اگر حرف شرعی دارند بگویند جواب بشنوند اگر ما عاجز شدیم آنها ما را متنبه کنند و الا ما تکلیف خودمان را بدانیم

آقای میرزا سید محمد مجتهد - آنها هیچ حرف شرعی ندارند حرف آنها در سر یکسره بود علمدار خارج از مجلس باشند ما گفتیم در داخل باشند تلگرافی را که رسان رسیده که بعضی از علمای تلگرافی

بر شدت با مجلس نمودند عجباً صبیحا ما اهالی کرمان باقتضای وقت تماماً حاضریم در ابقاء مجلس جان و مالاً تاگرافی از سبزوار رسید حضور مجلس مقدس انجمن سبزوار را حاج میرزا حسن برقرار کرد ولی حاج میرزا حسین بر حسب تلگراف شیخ فضل الله در صدد تخریب انجمن است دیشب آدمهای حاج میرزا حسین ریخته پسر واعظ و او را زخم زده اند و در صدد قتل و اذیت اعضا انجمن هستند امنیت سلب شده رفع نمائید

حاج سید عبدالحسن شهشانی - آقایان سبزوار باهم صمیمیت داشتند ولی میان حاج میرزا حسن و حاج میرزا حسین حرفی نبود حالا این حرکات یقیناً ناشی از این تلگراف شده است

وکیل الرعایا - وقتیکه اتابک وزارت داخله را قبول کرد اشخاصی مثل نایب السلطنه و غیره ضد مجلس بودند اگر میدید که با آنها پیش رفت ندارد چطور قبول کرد پس باید این مطلب را دانست که کار یک ظاهری دارد که خیلی خوب و موجب اظهار تشکر و امتنان است ولی یک باطنی هم دارد که خیلی خراب است

بند عرض میکنم اگر وزارت داخله از عهد بر نیاید استعفا بدهد تا ملت هر کار میبندند معین کند

حاج سید عبدالحسن شهشانی - مملکت مدتی است رو بخرابی گذارده بود بعضی تبدیل سلطنت مستقلة بشرو عایت نمیشود اخلاق مردم را تهفیب نموده معلوم است بواسطه تغییر وضع هم روز بروز در انقلاب است تقصیر وزرا حالیه نیست ولی در این که اقدام بر رفع مفاسد هم نمیشود شبهه نیست باید هر چه زودتر قوانین معین و مجری شود

حسام الاسلام - امروز دو قوه در مملکت موجود است یک قوه در دست مجلس که با قلی رفتار میکند یک قوه هم در دست دیگری است مجلس باید قوه خود را زیاد کند و بر او غلبه حاصل نماید

آقای سید حسن تقی زاده - این صحبتهایی که در بساط وزارت داخله می شود بعد از این طوری خواهد شد که وزیر داخله و وزیر ثابت الوزاره باشد باید ما تمام کارها را بگردن وزرا بیندازیم حتی اینکه اگر در بلوچستان اتفاقی افتاد بگویند وزیر داخله مسئول است ولی باین ترتیب اگر در هر جزئی از وزیری همراهی بکنند خلاف وضد است و هر یک از کلام حق دارند از وزیری شکایت بکنند

آقای شیخ حسین - قراشد وزرا را بخواهند حاضر شوند دیگر این گفتگوها لازم نیست

حاج امام جمعه - اعتقاد خودم را عرض میکنم مگر گفته ام باز هم میگویم مادر این بهارستان آسوده نشسته ایم و روزی دو ساعت هم بیاینجا آمده و میرویم و ابد از سایر جاهای مملکت خبردار نیستیم که چه میشود تلگراف اردبیل چنین بود که غلام یست ناچند فرسخی اردبیل رفته و غیر از صدای شلیک تفنگ چیزی نشنیده شما گمان میکنید بهمین چند کلمه سلطنت آسوده میشود من بر حسب تکلیف میگویم که تمام مردم داعی بفساد هستند تا مجازات نباشد نمیشود تا قوه مجریه نباشد منظم نخواهد شد تقصیر وزرا چیست فسون که ندارند پول که ندارند پس فکری کنید که امنیت حاصل شود حرف را باید بی فرضانه گفت

آقای سید حسن تقی زاده - پیش از آنکه ما فکر بکنیم عقلای عالم فکر کرده اند و گفته اند که

باید چسبید هیئت وزراء مسئول را گرفت و امنیت خواست اگر از عهد بر نیامدند عزلشان کرد همین طور باید رفتار نمود تا اصلاح شود هر چه مقلد فکر بکنند غیر از این چیزی نخواهند گفت

آقای سید محمد جعفر - این فرمایش حاج امام جمعه صحیح است ولی آنها کی آثار اتحاد و اتفاق خود را ارائه دادند که ما بآنها مطمئن باشیم

آقای سید حسین بروجردي - باید کار را از راهش داخل شد نباید یکی یکی وزرا را چسبید باید هیئت وزرا را مسئول کار بکنند بگر کرد که ضدیت در میان آنها نباشد در اینصورت تمام وزرا یکی خواهند شد و مواضع کار خواهند بود

آقای میرزا فاضل علی آقا - حالا ما نباید باین مطلب بچسبیم که تقصیر با وزرا است یا با کلا زنها و دختر های مردم در خطرند در همه جا من تا حال بزبان نیاوردم که وکیل هستم زیرا که خیالت میکنم تا حال کاری برای ملت نکرده ایم خیر از عراق میرسد از سایر جاها اخبارات موحشه میرسد تا اکنون در رفع این مفاسد چه اقداماتی شده است

آقای سید حسن تقی زاده - مکرر گفته ام باز هم میگویم که هر کس میگوید نباید وزرا را چسبید خارج از مشروطیت است تکلیف مجلس نیست اصلاح مملکت را بکنند یا اطراف شاه را صحیح نمایند باید فقط وزرا را مسئول بدانند

حاج سید نصر الله - در این مطلب حرفی نیست که تمام مسئولیت با وزراست ولی باید یک اتفاقی در مانه باشد آنها نمیشود مگر رفع سوء ظن شاه از مردم که اتصالا مددوری دور او جمع شده القاء شبهه مینماید که این مردم با شما کار دارند اگر رفع این مطالب را کردید کارها اصلاح میشود

حاج میرزا آقا - همه میفرمایند که باید دولت قوه خود را برای پیشرفت مشروطیت صرف کند بنده عرض میکنم صرف نمیشود آیا این بولیکه میرود بعضرت عبدالعظیم اگر سرباز داده شود مملکت امن نمیشود

مخبر الملک - مطلب همانست که گفته شد باید وزرا را خواست و حرف را تمام کرد که مسئولیت تمام وزرا معلوم شود آرتور وزیر داخله گفت مسئولیت داخله را راسا و سایر را ناداناً قبول کردم مانماید این حرف را قبول کنیم انتخاب وزرا باید موافق رای رئیس الوزرا باشد ولی باید مسئولیت هر یک معلوم گردد مدتی است از دولت شکایت میشود من هم همراه هستم ولی قدری هم باید از ملت شکایت کنیم یکماه بعد از افتتاح مجلس پس از فکر های زیاد قرار شد که یک سرمایه در یکجا جمع شده بآن کارها را صورت بدهند اغلب مردم هم اظهار همراهی میکردند ولی حالا خبری نیست همه با مجلس همراه هستند ولی در دادن پول حاضر نیستند خوب است در روزنامهجات قدری همت خود را مصروف این مطلب دارند که مردم را تشویق کنند به همراهی با بانک از درعا با خبر میرسد تفاوت عمل را نمیدمیم سایرین هم پول ببانک نمیدهند از قرار معلوم باید پول را از خارج آورد الان پانزده روز است اعلان بلدیته منتشر شده است هیچ یک از این جرایم در خصوص ترتیب این انجمن چیزی ننوشته اند در عوض اخبار اندن می نویسند خوب است نظرمه متوجه باین نکته شود که ما امروز قوه استعاده

نداریم پول نداریم باید در این راه فکری کرد و در صد تشکیل بانک بر آمد .

آقای سید حنجر - تمام این فرمایشات صحیح است ولی وزرا کجا ثروت باقی گذاردند تمام ایازات را بهارچه دادند و ثروت خودشان را زیاد کردند با وجود این اگر امنیت بدهند مردم حاضرند که همه نوع همراهی بکنند حتی نسوان حلی و زیور خود را بفروشتند و بدهند .

رئیس - برای عصر فردا میشود که وزرا حاضر شوند .

صدیق حضرت - تلفون میکنم که فردا عصر انابک با سایر وزرا حاضر شوند .

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه ۲۵ جمادی الاولی

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۲۴ آقا سید محمد تقی قرائت کردند.

تلگرافی از کرمانشاه در جواب تلگراف مجلس که در دفع و جلو گیری از مقاصد شده بود بمجلس رسید قرائت کردند قریب باین مضمون :

حضور حجج اسلام و اعضاء مجلس در خصوص تلگرافیکه از طرف مجلس شده اشخاصیکه از مجلس و فرموده حجج اسلام انحراف بسته معلوم است قول چنین اشخاصی معتنا نخواهد بود خاطر حجج اسلام و اعضاء مجلس از طرف اهالی حکمرانان آمده باشد اگر چه اهالی این شهر مدعی است بظلم مستبدین گرفتار هستند امیدواریم در ظل توجه حضرت

حجت صر (ع) و نیات حسنه آقای ظهرالدوله تمام احوالات بروقی مقصود حاصل گردد (آقامهدی) تلگرافی دیگر از استرآباد رسیده بود قرائت شد قریب باین مضمون :

حضور مجلس و حجج اسلام دامت برکاتهم در فقره ظهور مخالفت شخصی بعد از آنکه تاکنون خیالات ایشان اثری نداشته است اینک هم نهایت ضعف را حاصل نمودیم که عامه ناس از خیالات ایشان مسبوق شدند (ومن لم یعمل الله نورا فانه من نور) اعضاء انجمن علمیه استرآباد و سایرین

مقر صمد و در اوامر مطاعه مجلس هستیم اشخاصیکه اظهار مخالفت کرده امیدواریم در ظل مرام حضرت حجت بصداق آیه شریفه انما جزاء المذنبین یعاربون الله ورسوله و یسعون فی الارض فسادا ان یقتلوا یصلوا او یقطعوا ایدیهم وارجلهم من خلاف او ینفوا فی الارض مجازات بکنند (امضاء هشت نفر از علماء و مجتهدین) تلگرافی از زنجان رسید قرائت شد قریب باین مضمون آقای آخوند ملا قربانعلی وارد مجلس شده چشم اهالی روشن جمعیت بیعت تماشا زیاد (حسین)

شیخ ابراهیم - بعد از آنکه حکومت را بیرون و انجمن راهب زده اند خودشان در مسجد نشسته انجمن مخالف ترتیب داده و ارد شده اند.

در این موقع بر حسب تمایل مجلس وزراء هفتگانه بمجلس آمدند وزیر داخله وزیر عدلیه و وزیر تجارت و وزیر علوم و وزیر معادن و وزیر مالیه .

رئیس - بواسطه اخبار موحشه که از افتشاش ولایات بمجلس رسیده و دیروز مذاکره شده اعضاء مجلس چنین تقاضا کردند که وزراء تشریف بیاورند تا با حضور و کلا در دفع اختلال گفتگو شود .

حاجی سید نصیر الله - در حقیقه این اوضاع ناگوار حواس همه را مختل کرده چاره باید کرد

بعضی ها تصور میکنند که از طرف دولت کوتاهی میشود باره مطالب را مقایسه میکنند که چرا در مورد سالارالدوله سریع اقدام شد ولی در سایر موارد جدا در مقام دفع و رفع بر نمی آیند .

وزیر داخله - نه اینکه کوتاهی شده باشد در بعضی موارد اسباب کار فراهم است زود انجام میگردد مسئله سالارالدوله در حکمرانان همین طور در مسئله زنجان اسمدلوله تلگراف کرده است که امنیت حاصل شده مقصرین را میگیرند در اردبیل هم اغتشاش آنجا بواسطه انجمن شده که حاج میرزا علی اکبر بادیگری اختلاف کرده کم کم نایر هفته و اغتشاش شعله ور شده بهر حال تلگراف شده دفع خواهد شد در خصوص آذربایجان آنروز مذاکره شد اقدامی شد ولی بتمویق افتاد باید یک حاکم مستقلی فرستاده شود تا این جزئیات دفع شود .

معین التجار - در خصوص عراق و آمدن حاج آقا محسن هنوز اقدامی نشده .

وزیر داخله - حالا باز مشغول اغتشاش شده ولی معلوم نشده که میخواهد بیاید صد سوار سی قزاق مانورند که او را حرکت بدهند گویا وارد شده باشد این تلگراف هم حالا رسیده که سه روز مهلت خواسته تا حرکت نماید .

مجتبای السلطنه - بعد از آنکه معلوم شد حاجی آقامحسن برگشته حکم شد حتماً چند سوار برود او را حرکت بدهد از ورود آنها هم تلگراف شد که هم خواستند بمرافق تلگراف شد همراهی نمایند حالا این تلگراف از عراق رسیده قرائت شد باین مضمون حضور حضرت انابک اعظم پس از ورود صمصام الممالک حاج آقامحسن بطوریکه عرض شد از دهات خود جمع نموده بازارها را بسته فرستادم رئیس قشون بیاید در خانه نشسته بیرون نیاید چون نسبت با حاجی آقا محسن دارد متعذر بهمادیر شد مخصوصاً چند نفر توپچی و غیره خواستم سند وزارت جنگ را میخواهد حاجی آقا محسن بنای یافگیری را گذارده دشب در پشت بام بازارها و جای دیگر تفنگچی گذارده ببارک شلیک میکردند اگر صمصام الممالک نبود برای چاکر و اهل شهر خیلی محل خطر بود اغلب مردم بطرف حاجی آقامحسن رفته صمصام الممالک هم بیاره اقدامات اجازه نداد هر روز از طرف شیخ فضل الله تلگرافات میرسد اگر این طور باشد تمام اموال و عرض مردم بهدر خواهد رفت شرم دارم از خیالات فاسده او بگویم اگر عرابی چاکر را افراف بداند تحقیق شود کار خیلی بالا گرفته اقدامات فوری لازم است .

مجتبای السلطنه - این تلگرافات رسیده حکم شده صمصام الممالک با قزاق اقدامات مجیدانه نمایند پس از آن این تلگراف رسید بعد از آنکه شهر امن در باب حاج آقامحسن منتظر حکم قطعی هستیم حسن اتفاق قزاق از پرورد وارد شده حکم شود قزاق دوروز بماند تا حرکت کنند تلگرافی از طرف پسر های حاجی آقا محسن رسیده بود قرائت شد حضور انابک اعظم تلگراف مبارک شعر بر احضار حاجی آقا محسن زیارت گردید سخت مریض شده به پیوجیه قادر بر حرکت نیست اگر شفا یافت می آید والا دنیا را وداع میکند .

وزیر داخله - مقصود اینست که آنچه تکلیف است تلگراف شود که بهر حالی هست بیاید استمداد حاجی آقا محسن هم معلوم است حال مجلس هر طور تصویب کند رفتار میشود .

حاجی میرزا ابراهیم آقا - حاجی آقامحسن باقی نبوده معلوم میشود تا حال حکم قطعی بر احضار او صادر نشده .

آقای میرزا فضلعلی آقا - در صد این مطلب نیستیم که تقصیر را بر گردن یکدیگر ثابت کنیم حالا این ترتیب که پیش آمده اگر جلو گیری شود ممکن است دفع شود والا همینکه شدت کرد ممکن نیست جلو گیری شود ما و کلا با خدای خود قسم یاد کرده ایم که ذره کوتاهی نکنیم با این عهد نباید ابتدا راحتی را طالب باشیم از هیچ اقدامی نباید مضایقه کنیم مثلا اگر هیئت وزراء بید سه شب هم در تلگراف اغتشاش بخوانند و دفع این اغتشاشات را بکنند نباید به مسامحه گذرانید چون قوه اجرا در دست آنها است همه نوع باید همراهی کنند و اگر غیر از این باشد کار سخت خواهد شد .

صدیق حضرت - افسوس دارم که در هر مطلبی که ضرر بدولت دارد بعضی بروز سر می آورند جلو گیری بر نیاید اما هر چه راجع بملک است مثل اردبیل و عراق و غیره هر قدر اظهار میشود هیچ اقدام نمیکند و از این مطلب غفلت دارند که نه اینکه خلق اردبیل بکلی از دست خواهد رفت بلکه اردبیل بکلی از دست میرود همچنین مسئله حاجی آقامحسن و همچنین مسئله شیخ فضل الله در آنجا نشسته نه نوع فساد میکنند کسی در صد نیست .

حسام الاسلام - وقت ملت خیلی تنگ شده مادر این مملکت دو نماینده داریم یکی و کلا کاز طرف ملت نماینده هستند و یکی وزراء هیئت وزراء ضامن فساد مملکت هستند باید ضامن افعال یکدیگر هم باشند .

مستشارالدوله - این وقایعیکه از اطراف میرسد به بنییم از مقتضیات مملکت است یا خبر دیگری شده بنده عرض میکنم در صورتیکه دریای تخت مملکت فسادی بروز کند به پیوجیه در صد دفع آن بر نیاید البته بجای دیگر سربا ت خواهد کرد در دود فرسخی شهر این مقصود برپا است هیئت وزراء میتوانستند شفاها رفع کنند و ابتدا از آن مذاکره نکردند از اطراف صحبت میکنند بنده در بسته عرض میکنم که وزراء باید بهتر از این توجه کنند و آن اصولی که در مشروطیت مقرر است ملاحظه نمایند و اگر جلو گیری از این فساد نکنند کار سخت خواهد شد .

حاجی امام جمعه - بنده میخواهم عرض کنم که ما و کلا مقصر ندوم وزراء امروز در مملکت دوهیئت هستند یکی و کلا یکی وزراء در سایر ممالک این دو هیئت یکی هستند در اینجا بطور نیست چون رای آزاد است رای خود را میگویم آنطوریکه در سایر ممالک اتحاد دارند اینجا ندارند اما تقصیر وزراء اینست که از هر جا خبر انقلاب رسیده اگر سراز طرف و کلا سخت گیری شده اقدامی نمینمایند و اگر نشد هیچ گویا این مملکت مال آنها نیست قوه قشونی امروز هم قوای مملکت است در هر امر دخالت اولزام است در این بدت از طرف وزارت جنگ چه اقدامی شده است وزیر داخله از اوایل در کارها جدا اقدامی داشتند و این ایام قدری حس است شده اند چنانچه بنده روز دو شنبه گذشته بواسطه عذری نتوانستم در کمیسیون وزرا حاضر شوم چند تلگراف رسیده بود فرستادم امروز جواب آنها رسیده .

اما تقصیر و کلا این است که نایست به پیوسته که وزراء مسئول هستند و اصلاح از آنها بخواهند